

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КАФЕДРА ФІНАНСОВОГО ТА ПОДАТКОВОГО
ПРАВА**

ВИПУСКНА РОБОТА

**на тему: Роль інформаційної безпеки у забезпеченні фінансової безпеки
держави**

Здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня, II курсу, групи
ПМФ-23-1, спеціальності 081 «Право»
освітньо-професійна програма освітньо-професійна програма «Правове
забезпечення фінансової безпеки держави»

**Буба Владислав
Анатолійович**

(підпис)

**Шилінгов Володимир
Сергійович
к.ю.н., професор**

(підпис)

**Білоус Віктор Тарасович
д.ю.н., професор**

(підпис)

**Глух Марина
Василівна, к.ю.н.,
професор**

(підпис)

Науковий керівник

Гарант освітньо-професійної
програми

Допущено до захисту за рішенням кафедри кримінальної
юстиції протокол від « 09 » 09 20 23 № 8

Завідувач кафедри

Реєстрація № 4

27.01.2025
(дата)
(особи)

[Signature]
(підпис відповідально

Результати перевірки

до захисту
(до захисту, на доопрацювання)

07.01.2025
(дата)

Результат захисту

Відмінно
(оцінка)

11.02.2025
(дата)

Голова комісії:

[Signature]
(підпис)

М.В. Карасюк
(ініціали, прізвище)

Члени комісії:

[Signature]
(підпис)

М.В. Тейх
(ініціали, прізвище)

[Signature]
(підпис)

В.М. Білоус
(ініціали, прізвище)

[Signature]
(підпис)

А.В. Тарбінська
(ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, ПІБ керівника голови комісії, членів комісії, секретаря (підписи)
------------------	----------------------------	--------------------------------	----------	--

ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ НАУКОВИМ КЕРІВНИКОМ

Зміст роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30			1. <i>[підпис]</i> 2. <i>[підпис]</i> 3. <i>[підпис]</i> 4. <i>[підпис]</i> 5. <i>[підпис]</i>
Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10			
Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5			
Рецензент	від 0 до 5			
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	23		

ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ

Відповідь	від 0 до 10	10		1. <i>[підпис]</i> 2. <i>[підпис]</i> 3. <i>[підпис]</i> 4. <i>[підпис]</i> 5. <i>[підпис]</i>
Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
Відання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	28		
Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	50		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	23		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ

Оцінка за 100- бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	ПІБ: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
23	A	Варіант 1000	11.02.25	<i>[підпис]</i>

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)
34-0	F	

АНОТАЦІЯ

здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня

Буби Владислава Анатолійовича

на тему дипломної роботи:

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Мета роботи полягає у дослідженні сутності інформаційної та фінансової безпеки держави, а також з'ясування їх змісту, взаємозв'язку. Визначення проблематичних аспектів забезпечення фінансової безпеки крізь призму інформаційної безпеки.

Завдання роботи:

- проаналізувати методологічні засади дослідження інформаційної безпеки, методи та інструменти її забезпечення;
- визначити сутність і значення інформаційної, фінансової безпеки, критерії оцінки;
- з'ясувати вплив воєнного стану на правове регулювання фінансової безпеки;
- визначити місце інформаційної безпеки фінансової сфери у структурі економічної безпеки держави в цілому;
- дослідити наявні особливості використання інформаційних технологій та ведення інформаційної політики державою як засобів забезпечення фінансової безпеки.

Предмет дослідження: роль інформаційної безпеки у забезпеченні фінансової безпеки держави.

Об'єкт дослідження: суспільні відносини, що складаються при забезпеченні фінансової безпеки держави.

База дослідження: нормативно-правові акти, підручники, наукові посібники, публікації спеціальних видань, тези виступів.

За результатами дослідження сформульовані висновки щодо особливостей

методологічних засад дослідження інформаційної безпеки, а також методів і інструментів її забезпечення; сформовано узагальнене визначення інформаційної безпеки та з'ясовано її значення; досліджено сутність фінансової безпеки та визначено критерії її оцінки; визначено особливості правового регулювання фінансової безпеки в умовах воєнного стану; розглянуто місце інформаційної безпеки фінансової сфери як складової економічної безпеки; проаналізовано специфіку використання інформаційних технологій та ведення державної інформаційної політики як засобів забезпечення фінансової безпеки.

Одержані результати можуть бути використані для подальшого більш глибокого дослідження обраної тематики, а також під час реалізації практичних заходів уповноваженими органами в сфері забезпечення фінансової безпеки.

Кваліфікаційна робота містить 58 сторінок, список використаних джерел з 48 найменувань.

Ключові слова: національна безпека, інформаційна безпека, фінансова безпека, інструменти забезпечення фінансової безпеки, методи забезпечення фінансової безпеки, інформаційні технології, інформаційна політика.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2024.

Рік захисту кваліфікаційної роботи: 2025.

ANNOTATION

of the second (master's) level higher education graduate

Buba Vladyslav Anatoliyovych

on the topic of the diploma thesis:

THE ROLE OF INFORMATION SECURITY IN ENSURING THE FINANCIAL SECURITY OF THE STATE

The purpose of the work is to study the essence of the information and financial security of the state, as well as to clarify their content and interconnection. Identifying problematic aspects of ensuring financial security through the prism of information security.

The objectives of the work:

- analyze the methodological principles of researching information security, methods and tools for its provision;
- determine the essence and meaning of information, financial security, assessment criteria;
- find out the impact of martial law on the legal regulation of financial security;
- determine the place of information security of the financial sphere in the structure of the economic security of the state as a whole;
- investigate the existing features of the use of information technologies and conducting information policy by the state as a means of ensuring financial security.

Subject of research: the role of information security in ensuring the financial security of the state.

Object of research: social relations that develop when ensuring the financial security of the state.

Research base: regulatory legal acts, textbooks, scientific manuals, publications of special editions, abstracts of speeches.

Based on the results of the research, conclusions were formulated regarding the features of the methodological principles of the study of information security, as well as methods and tools for its provision: a generalized definition of information security was formed and its meaning was clarified: the essence of financial security was studied and the criteria for its assessment were determined: the features of the

legal regulation of financial security in martial law were determined; the place of information security in the financial sphere as a component of economic security was considered; the specifics of the use of information technologies and conducting state information policy as a means of ensuring financial security were analyzed.

The results obtained can be used for further in-depth research of the selected topic, as well as during the implementation of practical measures by authorized bodies in the field of ensuring financial security.

The qualification work contains 58 pages, a list of used sources of 48 names.

Keywords: national security, information security, financial security, financial security tools, financial security methods, information technology, information policy.

Year of completion of the qualification work: 2024.

Year of defense of the qualification work: 2025.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	11
РОЗДІЛ I «ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ».....	14
1.1. Методологічні засади дослідження інформаційної безпеки.....	14
1.2. Методи та інструменти забезпечення інформаційної безпеки.....	22
1.3. Поняття, сутність та значення інформаційної безпеки.....	24
РОЗДІЛ II «РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ».....	28
2.1. Фінансова безпека держав: сутність і критерії оцінки.....	28
2.2. Правове забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнного стану.....	35
2.3. Забезпечення інформаційної безпеки у фінансовій сфері як елемент економічної безпеки держави	43
РОЗДІЛ III «НАПРЯМКИ ПОСИЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ГАРАНТІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ».....	48
3.1. Використання інформаційних технологій у забезпеченні фінансової безпеки держави.....	48
3.2. Реалізація інформаційної політики як інструмент посилення фінансової безпеки держави.....	50
ВІСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56

ВСТУП

Актуальність теми. Формування у нашій державі стійкого інформаційного суспільства є одним з пріоритетних завдань, що обумовлюється посиленням інформаційної агресії, пропаганди. Безперечно, що інформаційні загрози здійснюють прямий негативний вплив на матеріальне становище громадян, господарюючих суб'єктів та державу в цілому, а саме заподіюють їм матеріальні втрати. Отже, що якість та рівень ефективності здійснення інформаційної політики мають безпосередній вплив на фінансову безпеку держави.

На даний час інформація розглядається як один із різновидів стратегічних ресурсів, що має значний вплив на забезпечення безпеки держави. Прогрес у інформаційній сфері має прямий вплив на всі сфери життєдіяльності держави. Таким чином, метою здійснення інформаційної політики державою є забезпечення утворення та функціонування безпечного інформаційного простору як у глобальному, так і національному значенні, а також формування у власних громадян інформаційної стійкості.

Вказане зумовлено тим, що брак медіаграмотності та низький рівень інформаційної культури відкривають широкі можливості для здійснення маніпулювання думкою громадськості. В свою чергу вказані маніпулювання формують прямі загрози в тому числі й фінансовій сфері держави. З наведеного актуалізується дослідження та визначення ролі інформаційної безпеки у сфері фінансової безпеки держави.

Стан і ступінь розробки проблеми у науковій літературі. Методологічні засади дослідження інформаційної безпеки, а також методи та інструменти її забезпечення досліджено у роботах Шопіна І.М., Білого В.І., Козакової Л.О., Перуп Т.В. Суть і значення інформаційної безпеки проаналізовано досить повно в наукових працях Довганя О.Д., Ткачука Т.О., Арістова І.В., Архипова О.О. Сутність існуючих підходів до розуміння фінансової безпеки держави, її значення проаналізовано у доробку таких вчених як: Бригінець О.О.,

Гапоненко О.І., Койло В.В. Особливості правового регулювання забезпечення фінансової безпеки під час дії правового режиму воєнного стану досліджено у наукових працях Коробцової Д.В., Будника Л.М., Бандруки О.М. Місце фінансової безпеки як елементу економічної безпеки визначено такими вченими як: Єрмошенко М.М., Михайлюк В.В., Полторак А.С. Використання сучасних інформаційних технологій та ведення державою інформаційної політики як засобів забезпечення фінансової безпеки досліджено Нустроєвим Ю.Г., Гнатенком В.С., Панченко О.А., Захаркіним О.О., Бойко А.В. Серед зарубіжних дослідників, які вивчали проблему інформаційної безпеки у забезпеченні фінансової безпеки країни, М. Лібікі, Е. Тоффлер, Г. Кіссінджер тощо.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження аналіз ролі інформаційної безпеки у забезпеченні фінансової безпеки держави. Завдання роботи:

- проаналізувати методологічні засади дослідження інформаційної безпеки;
- дослідити методи та інструменти забезпечення інформаційної безпеки;
- з'ясувати поняття, сутність та значення інформаційної безпеки;
- дослідити фінансову безпеку держав: сутність і критерії оцінки;
- проаналізувати правове забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнного стану;
- охарактеризувати забезпечення інформаційної безпеки у фінансовій сфері як елемент економічної безпеки держави;
- дослідити особливості використання інформаційних технологій у забезпеченні фінансової безпеки держави;
- проаналізувати реалізацію інформаційної політики як інструменту посилення фінансової безпеки держави.

Об'єкт дослідження: суспільні відносини, що складаються в процесі забезпечення фінансової безпеки держави.

Предмет дослідження: роль інформаційної безпеки у забезпеченні фінансової безпеки держави.

Методи дослідження. В ході виконання роботи застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. За допомогою системного аналізу виділено напрямки дослідження. Понятійний апарат вивчено за допомогою використання діалектичного методу. Крім того, в ході виконання роботи також використовувалися такі методи дослідження як: абстрагування за допомогою, якого досліджувалися властивості та якості правових категорій; за допомогою методів дедукції, синтезу виділено окремі ознаки досліджуваних категорій; окремі структурні елементи та ознаки досліджуваних категорій об'єднувалися і узагальнювалися шляхом використання методу індукції. З використанням методу аналізу підведено підсумки роботи.

Науково-практична значимість одержаних результатів. Одержані результати внаслідок виконання даної роботи можуть використовуватися для подальшого більш глибокого дослідження обраної тематики, а також під час реалізації практичних заходів уповноваженими органами в сфері забезпечення фінансової безпеки.

Структура курсової роботи: робота складається з вступу в якому обґрунтовано актуальність теми обраної роботи, визначено завдання роботи, її об'єкт, предмет та методи дослідження, науково-практична значимість одержаних результатів, а також з основної частини роботи, яка включає перший розділ з трьома підрозділами, другий розділ з трьома підрозділами та третій розділ з двома підрозділами. Крім того, до структури курсової роботи входять висновок та список джерел, які використовувалися в ході виконання роботи.

РОЗДІЛ I «ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ»

1.1. Методологічні засади дослідження інформаційної безпеки

Упродовж всього часу існування людства між його членами та окремими соціальними класами, групами виникають протиріччя щодо поглядів на певні процеси та речі, а також наповнення їх сутністю, що викликає конфліктні ситуації. Часто такі конфлікти виливаються у відкрите збройне протистояння. В такій ситуації актуалізується роль держави як арбітра, що має стояти в центрі таких подій і вживати заходів щодо їх недопущення чи вирішення.

Суспільство не встигло відійти від колишньої так званої «холодної війни» між західними державами та Союзом Радянських Соціалістичних Республік як з приходом до влади в Російській Федерації на початку поточного століття діючого керівництва почався новий виток інформаційної війни, що впливає з імперських поглядів російського керівництва та відповідних настроїв широких мас населення [1, с. 146].

Розвиток інформаційних технологій прискорив процеси збирання, аналізу, накопичення та поширення інформації, зробивши її засобом маніпуляції громадською свідомістю і фактично різновидом зброї. Грошові прибутки Російської Федерації обумовлюються підвищенням вартості енергоносіїв, які держава в значній мірі експортує на світовий ринок. Так, на першому етапі отримання таких надприбутків мови про війну не йшло, але звичайно дивним фактом виявилось те, що такі прибутки росією витрачалися на розвиток соціально-економічної сфери, а на оновлення і модернізацію військово-промислового комплексу.

Міжнародне гуманітарне право розрізняє два ключові різновиди збройних конфліктів, а саме міжнародного характеру, тобто між державами як суб'єктами міжнародного права та внутрішні конфлікти, що відбуваються в середині держави як між публічною владою з іншими внутрішніми суб'єктами, так і між останніми. У другій половину 20 століття міжнародною спільнотою створено механізми

запобігання збройних конфліктів, оскільки останні негативно впливають як на економічну, так і на геополітичну ситуацію. Таке регулювання звузило права держав на ведення війни і сформувало негативні наслідки для її учасників. Внаслідок цього держави віднаходять інші форми ведення протистояння, зокрема однією з таких форм стала гібридна війна [2, с. 104].

Міжнародно правове регулювання ведення гібридної війни та визначення її сутності на даний час відсутнє. Більшістю науковців поняття такої війни розкривається як сукупність підготовлених і застосовуваних певною державою дій, що носять дипломатичний, інформаційний, військовий характер з метою досягнення заздалегідь визначених геополітичних цілей. На думку Г. Хоффмана гібридна війна включає реалізацію гібридних загроз такої спрямованості як:

- тероризм;
- дії підривного характеру з використанням сучасних в тому числі й технічних та інформаційних технологій.

Розробником концепції гібридної війни вважають американського військово-морського офіцера Г. Хоффмана, який наголошував на мультимодальному характері сучасного типу ведення війни, що виходить далеко за традиційно сформовані межі. В ході ведення такої війни зазвичай використовується більшість вже відомих та випробуваних підходів, але особливістю виступає узгодженість цих підходів, а також пов'язаність їх між собою, а також важливість у їх реалізації інформаційного чинника [3].

В контексті аналізованого питання необхідно всі конфлікти міжнародного характеру поділяти на відкриті та приховані, а також на формальні конфлікти, що передбачають їх офіційне оголошення та неформальні, що відбуваються і не визнаються сторонами, а їх ще часто називають тіньовими чи сірими конфліктами. Суттєва практика ведення такого типу війни наявна у Російській Федерації, оскільки остання розгортає і підтримує воєнні гібридні конфлікти на всьому просторі колишнього Союзу Радянських Соціалістичних Республік.

Ключовою метою використання саме гібридної форми війни є приховування реального військового збройного конфлікту ширмою нібито внутрішнього

громадянського конфлікту. В процесі його розгортання активно використовуються групи місцевого населення, яке нібито не підпорядковується і не підтримується ні ким із зовні [4, с. 128].

Вигода для реального агресора полягає в тому, що така країна формальна не є учасником конфлікту і до неї не можуть бути застосовані відповідні механізми міжнародного гуманітарного права. Зазвичай держава агресор офіційно займає позицію готовності приймати участь у переговорах з метою досягнення компромісу між владою та осередками протистояння нібито займаючи нейтральну сторону, але насправді лобіюючи інтереси сторони конфлікту. Вказані риси свого часу були притаманні зовнішній політиці срср, та нині використовуються росією.

Всі підходи теоретичного розкриття сутності гібридної війни можна звести до наступних:

- варіант військової стратегії, що передбачає різні форми ведення війни;
- використання прямих атак як і з використанням зброї, так і інформаційного чинника;
- динаміка, що характерна бойовому простору, що характеризується швидкою реакцією і пристосуванням учасників конфлікту;
- різновид ведення партизанського протистояння, що передбачає використання сучасних науково-технічних технологій;
- спосіб ведення так званої асиметричної війни, що передбачає здійснення впливу на такі групи населення як: зони розгортання конфлікту, тилу, міжнародної спільноти.

Одним із різновидів або напрямків ведення гібридної війни є інформаційна війна, що має такі ознаки:

- здійснення агресії інформаційного характеру без оголошення війни в офіційному порядку;
- реальний агресор вдається до засобів приховування своєї участі у конфлікті, а тому інформаційні заходи можуть здійснюватися завуальовано;
- активне використання засобів масової інформації;

- ігнорування міжнародного гуманітарного права та досягнутих домовленостей між сторонами;

- здійснення заходів тиску у різних сферах учасниками конфлікту один на одного шляхом використання інформаційних заходів:

- ведення пропаганди;
- кіберпротистояння;
- маніпуляція думкою населення;
- поширення дезінформації, фейків;
- використання історичних подій, постатей, їх поглядів і думок;
- перекручування у бажаному напрямку історичних фактів [5, с. 102].

У більшості випадків кінцевою метою ведення інформаційної війни є знищення авторитету публічної влади та як наслідок втрата нею своєї легітимності. На думку Ф. Хоффмана, теорія інформаційної війни передбачає одночасне використання різних форм асиметричного насильства, що є необхідним у сучасну епоху розгортання нелінійних конфліктів. Держави вбачають перевагу у таких конфліктах в тому, що вони не можуть бути офіційно притягнуті до міжнародної відповідальності за участь чи розгортання військового конфлікту. Досить важливе значення у веденні займає використання цивільної інфраструктури, а також інформаційних комунікаційних каналів для здійснення маніпулювання суспільною свідомістю, що переслідує загальну мету у вигляді підтримки дій певних учасників конфлікту місцевим населенням. На думку Є. Магди, з метою мінімізації можливості розгортання такого типу війни держава має ефективно контролювати інформаційний простір, що доступний її громадянам, оскільки різновид війни передбачає використання незадоволеної публічною владою частини цивільного населення. На думку Я. Берзіньш сутність концепції інформаційної війни дозволяє охарактеризувати її як підготовка до інтервенції, що включає активне використання таких елементів як:

- а) психологічних;
- б) інформаційних;
- в) дипломатичних;

г) економічних [6, с. 130].

Сутність цієї війни також передбачає активізацію пропаганди з метою корекції у необхідному напрямку громадської думки з певних питань та залучення на свою сторону представників протилежної сторони конфлікту. Особливості ведення інформаційної війни у 21 столітті обумовлюються розмиттям меж між державами в контексті поширення інформації. Такий стан речей обумовлений розвитком та доступністю Інтернету, телебачення, активне використання особами як джерела інформації соціальних мереж, інтернет каналів. Все це забезпечує дуже швидкий темп поширення інформації по всьому світу.

Отже, що інформаційна війна є різновидом протистояння, який винайдений державами у зв'язку з встановленням міжнародно-правових механізмів запобігання військовим конфліктам під загрозою негативних наслідків для агресора, з метою їх уникнення.

У зв'язку з вказаним, одним з ключових принципів правового регулювання інформаційних відносин є забезпечення безпеки держави під час створення інформаційних систем, їх експлуатації, а також захисту інформації, які в цих системах містяться, тобто – забезпечення інформаційної безпеки держави.

Наукові джерела не містять єдиного підходу до визначення інформаційної безпеки та загалом під нею розуміють стан захищеності її національних інтересів у інформаційній сфері, що визначається сукупністю збалансованих інтересів особи, суспільства і держави. Національна безпека держави істотно залежить від забезпечення інформаційної безпеки, і в процесі технічного прогресу така залежність зростатиме [49, с. 141].

Об'єктом національних інтересів є інформаційна інфраструктура пов'язана з реалізацією:

- важливих функцій суспільства і, передусім, обміну інформацією, що циркулює у суспільстві;
- управління соціальними та технологічними процесами, військами і зброєю, убезпеченням критичної інфраструктури;

- комерційних операцій торговельного та банківського характеру, надання інформаційних послуг.

Її безпека полягає у стані захищеності від загроз та здатності виконувати ключові соціальні функції.

Таким чином в інформаційній сфері національні інтереси визначаються, в першу чергу, роллю, яку відіграє інформація, інформаційні технології та інфраструктура, створена на їх основі, для забезпечення сталого розвитку нації в конкретних історичних умовах, а також у збереженні національної ідентичності. Ці інтереси утворюються збалансованою сукупністю соціальних інтересів індивіда як особистості, інтересів держави та суспільства, які реалізуються в інформаційній сфері.

Варто зауважити, що соціальні інтереси особистості полягають у підтримці певного правового статусу людини і громадянина в інформаційній сфері. У цей же час, інтереси суспільства полягають у використанні інформації та інформаційної інфраструктури для розвитку всіх сфер суспільного життя. І нарешті, інтереси держави в інформаційній сфері полягають у використанні інформації та інформаційної інфраструктури для ведення державної політики, захисту моральних цінностей суспільства, забезпечення сталого функціонування інформаційної інфраструктури, управління справами суспільства [49, с. 141].

Необхідно зазначити, що безпека національних інтересів в інформаційній сфері визначається безпекою об'єктів інтересів, діяльності суб'єктів інтересів із можливого оволодіння об'єктами інтересів (діяльності з реалізації інтересів), що здійснюється у межах системи суспільних відносин, які опосередковують цю діяльність.

Забезпечення безпеки держави у інформаційній сфері є комплексним явищем, що передбачає, зокрема:

- повноцінний захист свого інформаційного простору та безпечне входження у світовий;
- виявлення, усунення та запобігання інформаційній дискримінації держави:

- усунення інформаційної експансії з боку іноземних держав;
- розроблення й упровадження необхідних засобів та режимів отримання, зберігання, поширення й використання суспільно значущої інформації, створення розвиненої інфраструктури в інформаційній сфері.

Важливим є з'ясування методологічних засад дослідження інформаційної безпеки. Як зауважує С. Онопрієнко єдиного джерела методології не існує – вона постійно створюється, видозмінюється, накопичується у роботах різних науковців [50, с. 187]. Проте на рівні загальних засад і критеріїв оцінки новизни та якості того чи іншого наукового знання, методологія існує у кожному галузево-предметному середовищі.

Узагальнюючи наукові підходи, можна стверджувати, що у якості предмета дослідження при вивченні інформаційної безпеки науковці розглядають суспільні відносини:

- у сфері національної безпеки;
- що виникають під час взаємодії громадянського суспільства та ЗСУ;
- у сфері інформаційної безпеки;
- феномен національної безпеки як необхідна умова буття й розвитку суспільства [50, с. 187].

Вважаємо, що дослідження ролі інформаційної безпеки у забезпеченні фінансової безпеки держави базується на міждисциплінарному характері даної категорії, подібний підхід дозволяє забезпечити комплексність розгляду вказаної категорії.

1.2. Методи та інструменти забезпечення інформаційної безпеки

Друга половина двадцятого століття характеризується розгортанням революцією у сфері доступу людей до інформації, що фактично призвело до масового використання телебачення та Інтернету. Одним із результатів такої революції стало утворення електронних засобів масової інформації, практика обміну електронними повідомленнями. Такий спосіб обміну інформації зумовив розвиток пасивного спілкування чи точніше сприйняття інформації, адже

людина дивлячись телебачення чи читаючи електронне видання не має можливості висловити свою точку зору з приводу оприлюдненої інформації відразу автору.

Сучасні засоби масової інформації без перебільшення мають суттєвий вплив на людину, а саме вчинки і свідомість. У сучасних реаліях такі засоби виконують роль корекції суспільної свідомості, оскільки, зокрема:

- транслиують різні ціннісні установки;
- поширюють стереотипи;
- здійснюють формування громадської думки [7, с. 156].

Особливістю такого типу поширення інформації є відсутність безпосереднього контакту при поширенні інформації, а тому виключно формується переконлива ілюзія об'єктивності вісчування. Безперечно такі засоби є дієвими при використанні їх в ході ведення інформаційного протистояння. Так, інформаційними заходами як елементами гібридного протистояння, що використовуються у гібридній боротьбі можуть бути зокрема наступні:

- дипломатія упередженого типу;
- пропаганда;
- психологічна компанія;
- політична підривна діяльність;
- культурна підривна діяльність;
- проникнення до інформаційних мереж чи баз даних;
- поширенні опозиційних ідей [8, с. 206].

Варто наголосити, що такий різновид війни може бути спрямований і проти таких об'єктів виправданого легального впливу як:

- протиправні групи чи організації;
- елементів терористичної діяльності;
- проти спроб поширення зброї масового ураження;
- поширення наркотичних засобів чи зброї масового ураження.

Вплив на учасників інформаційного протистояння, в тому числі суб'єктів, які допомагають сторонам у його розгортанні, може здійснюватися публічною владою шляхом використання управлінських інструментів.

До загальних інструментів, що використовуються органами публічної адміністрації з метою забезпечення інформаційної безпеки можна розглядати наступні:

- пропаганда;
- масові комунікації;
- агітація;
- реклама;
- проведення лекцій;
- проведення зборів мешканців певних територій;
- висунення ініціатив місцевого значення;
- формування та введення у користування інформаційних ресурсів;
- здійснення статистичних спостережень.

Дієвим, але протиправним з точки зору чинного законодавства інструментом такого управління є цензура. Сутність ідеології передбачає поєднання в ній агітації і пропанди. У змісті ідеології поєднуються погляди як окремих осіб, так і класів з метою формування бажаного ставлення до процесів, явищ суспільно-політичного життя, осіб один до одного та до публічної влади. Виходячи зі змісту чинної Конституції України жодна ідеологія не може визнаватися обов'язковою [9, с. 42].

До основних функцій ідеології варто віднести наступні:

- орієнтаційна, тобто формування для соціуму певних орієнтирів, які представники чи все суспільство має досягти;
- мобілізаційна, що зумовлює активізацію діяльності представників соціуму та консолідацію їх ресурсів;
- інтегративна, що забезпечує єдність інтересів представників суспільства;
- амортизаційна, що забезпечує залагодження соціальних протиріч [10].

Важливе позитивне значення для держави, що формує стійке інформаційне суспільство є розвиток правової ідеології. Така ідеологія представлена консолідованими правовими ідеями, що утворюють позитивний образ держави, організовують життя суспільства на основі правових норм, створюють позитивне відношення людини до права.

Під пропагандою необхідно розглядати спосіб впливу на людську свідомість, що забезпечує поширення у соціумі бажаної поведінки, яка виражає підтримання бажаних для держави ідеалів. Особливістю агітації є те, що під час її реалізації враховуються соціально-психологічні особливості осіб, які є об'єктами впливу [11].

Способи, засоби і прийоми забезпечення інформаційної безпеки формуються поняття методів її здійснення. З наведеного випливає, що інструменти забезпечення інформаційної безпеки є більш вузьким поняттям ніж методи її здійснення, і охоплюються останнім.

Дієвими методами забезпечення аналізованого різновиду безпеки, що на даний час широко практикуються наступні:

- організація антивірусного захисту електронних обчислювальних машин, комп'ютерного програмного забезпечення;
- перевірка носіїв інформації на предмет наявності зловмисних програм;
- використання програмного забезпечення, що виявляє та попереджає користувача про ризик вразливості відповідної мережі;
- використання засобів, що дозволяють ідентифікувати користувачів;
- використання шифрування інформації [12, с. 14].

Теоретично, з огляду на організацію забезпечення інформаційної безпеки такими методами можна також визначити:

- метод критичних сценаріїв, який передбачає врегулювання алгоритму дій на випадок розгортання певних типів сценаріїв у реальності;
- метод моделювання, що забезпечує можливість моделювання інформаційних атак і організації протидії ним;

- метод дихотомії, що передбачає поділ загрози виходячи з необхідних об'єктів впливу, а саме на джерело загрози та об'єкт, що підлягає захисту [13, с. 76].

Що ж до діяльності держави, то універсальним методом організації інформаційної безпеки є здійснення правового регулювання відповідних відносин, а інструментом при цьому використовуються правові норми. Таким чином, держава врегульовує засади організації інформаційної безпеки, стратегію її реалізації, органи влади уповноважені на її реалізацію, а також їх повноваження та допустимі інструменти для застосування.

1.3. Поняття, сутність та значення інформаційної безпеки

Всі підходи теоретичного розкриття сутності гібридної війни можна звести до наступних:

- варіант військової стратегії, що передбачає різні форми ведення війни;
- використання прямих атак як і з використанням зброї, так і інформаційного чинника;
- динаміка, що характерна бойовому простору, що характеризується швидкою реакцією і пристосуванням учасників конфлікту;
- різновид ведення партизанського протистояння, що передбачає використання сучасних науково-технічних технологій;
- спосіб ведення так званої асиметричної війни, що передбачає здійснення впливу на такі групи населення як: зони розгортання конфлікту, тилу, міжнародної спільноти [14, с. 68].

Одним із різновидів або напрямків ведення гібридної війни є інформаційна війна, що має такі ознаки:

- здійснення агресії інформаційного характеру без оголошення війни в офіційному порядку;
- реальний агресор вдається до засобів приховування своєї участі у конфлікті, а тому інформаційні заходи можуть здійснюватися завуальовано;

- активне використання засобів масової інформації;
- ігнорування міжнародного гуманітарного права та досягнутих домовленостей між сторонами;
- здійснення заходів тиску у різних сферах учасниками конфлікту один на одного шляхом використання інформаційних заходів;
- ведення пропаганди;
- кіберпротистояння;
- маніпуляція думкою населення;
- поширення дезінформації, фейків;
- використання історичних подій, постатей, їх поглядів і думок;
- перекручування у бажаному напрямку історичних фактів [15, с. 184].

Сутність цієї війни також передбачає активізацію пропаганди з метою корекції у необхідному напрямку громадської думки з певних питань та залучення на свою сторону представників протилежної сторони конфлікту. Особливості ведення інформаційної війни у 21 столітті обумовлюються розмиттям меж між державами в контексті поширення інформації. Такий стан речей обумовлений розвитком та доступністю Інтернету, телебачення, активне використання особами як джерела інформації соціальних мереж, інтернет каналів. Все це забезпечує дуже швидкий темп поширення інформації по всьому світу. Крім того, з використанням Інтернету та месенджерів відбувається доступне в контексті оплати та швидкісне спілкування між особами по всьому світу, а також обмін інформацією.

Як висновок слід зазначити, що інформаційна війна є різновидом протистояння, якій винайдений державами у зв'язку з встановленням міжнародно-правових механізмів запобігання військовим конфліктам під загрозою негативних наслідків для агресора, з метою їх уникнення.

Слушною є думка А. Манойло, який визначає інформаційну війну як боротьбу політичного характеру, що виражається як різновид інформаційно-психологічного впливу щодо використання зброї інформаційного характеру.

Ведення інформаційного протистояння стає фактично атрибутом сучасного стилю здійснення політичного керівництва [16].

Частіше за все об'єктом впливу засобів масової інформації виступають протиріччя, що існують у громадській думці. Кінцевою метою такого впливу є розгортання конфронтації між певними суб'єктами та державою у передбаченому напрямку. Ключовими засобами, що використовують засоби масової інформації у веденні аналізованої діяльності є психологічне маніпулювання, а також створення певних нововведень і формування певних позицій.

Засоби масової інформації в результаті своєї діяльності так би мовити створюють певний медійний порядок, а також здійснюють вплив на ухвалення рішень політичного характеру. В ході ведення інформаційної війни такими засобами часто використовуються надумані дані щоб прикрасити чи навпаки дискредитувати певного суб'єкта або явище. Разом з тим, інформаційний продукт часто має і частину правдивої інформації, тобто в кінцевому результаті це суміш брехні і правди [17, с. 46].

Засоби масової інформації сучасною державою використовуються як інструмент побудови певного політичного порядку та типу зв'язку між громадськістю і державою. За таких умов поширювана інформація в принципі не може носити неупередженого характеру, оскільки переслідує мету обслуговування еліт, які перебувають при владі, а саме для досягнення таких цілей як:

- сформувати вигідне для них зображення об'єктивної дійсності;
- виправдати той тип політики, що ними проводиться;
- корегувати суспільну думку населення у певному напрямку;
- виносити на перше місце одні теми та приховувати інші.

Фактично аналізовані засоби є різновидом зброї ведення пропаганди і до них сьогодні необхідно віднести:

- інтернет;
- телебачення;

- радіо;
- друковані чи електронні періодичні видання [18].

Сутність такого інформаційного впливу полягає в тому, що внаслідок систематичного доведення певної інформації до об'єкта її сприйняття – людини з висвітленням певним чином погляду на те чи інше явище у такого об'єкта формується чи коригується модель поведінки у контексті такого явища.

РОЗДІЛ II «РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ»

2.1. Фінансова безпека держав: сутність і критерії оцінки

Соціально-економічний розвиток держави перебуває у залежності від її економічної безпеки в якій складовою частиною виступає і економічна безпека. Державі з часом все складніше стає контролювати національний фінансовий сектор економіки, оскільки він ускладнений несталою ринковою кон'юктурою глобального фінансового ринку.

На початку поточного століття фактично всі держави охопила глобальна фінансово-економічна криза, що характеризувалася такими ознаками як:

- збільшення проблематичності ліквідності національних банків;
- тривале падіння фондових ринків;
- зменшення доходів експортерів;
- складний доступ національних позичальників до світових фінансових ринків;
- девальвація національної валюти;
- зменшення доходів населення;
- та інші.

Аналіз цих ознак дає змогу констатувати, що відбувається:

- глобалізація зовнішніх загроз національній економічній і в тому числі фінансовій безпеці;
- недосконалість механізму забезпечення безпеки держави у вищевказаних сферах;
- необхідність покращення рівня захисту фінансової системи [19].

Упродовж всього часу існування України як незалежної держави її фінансова безпека характеризується як досить складна та стало їй притаманні такі ознаки як:

- зростання дефіциту державного бюджету;
- збільшення обсягу зовнішніх боргів;

- негативні показники у сфері динаміки платіжного балансу та золотовалютних резервів.

Запорукою формування якісної фінансової безпеки держави є ґрунтовне наукове вивчення її сутності, в першу чергу економічної, а також формування дієвих методів здійснення її оцінки, оновлення застосовуваних методів гарантування стійкості, стабільності фінансової системи [20].

Проблема забезпечення національної безпеки стала активно обговорюватися у наукових колах та публічними діячами з кінця 1980-х років, оскільки саме в цей час світова політична кон'юнктура активізувала таку необхідність. Така необхідність здебільшого обумовлювалася такими державними потребами як:

- захист національних інтересів;
- збереження державного суверенітету;
- гарантування соціально-економічної стабільності;
- покращення життєвого рівня населення.

Активне вивчення проблематики забезпечення фінансової безпеки почався дещо пізніше, а саме з 1990-х років. Спочатку більшість наукових поглядів зводилося до думки, що проблематика фінансової безпеки є актуальною виключно для держав, що змінили свій політичний режим внаслідок розпаду блоку країн Варшавського договору. В подальшому ряд світових фінансово-економічний криз повністю розвіяв такий підхід і підтвердив актуальність тематики для всіх без виключення держав [21, с. 40].

Досягнення національної науки і практики 1990-х років є те, що поняття «фінансова безпека» почало активно використовуватися у правових документах, побутовому вжитку, а також наповнюватися теоретичним змістом. Підтвердженням цього, є зміст Конституції України, в якій функції держави визначено таким чином:

- захист суверенітету і територіальної цілісності;
- забезпечення економічної, інформаційної безпеки.

Текст основного закону оперує поняттям економічної безпеки, але безумовно складовою його є і фінансова безпека, а обов'язок їх забезпечення окрім держави покладається на все суспільство.

Під економічною безпекою доцільно розглядати один із елементів цілісної системи держави та нації, яка визначається з огляду на загальний стан економічної системи. В цілому економічна система характеризується стійкістю до загроз, що дає змогу гарантувати захист вітчизняних інтересів [22, с. 84].

Держава реалізуючи політику у сфері забезпечення економічної безпеки переслідує такі головні цілі як: використання заходів, що забезпечать сталість економіки, а першу чергу фінансової системи. Важливість фінансової складової обумовлюється формування глобального фінансового ринку в світі, шляхом консолідації окремо функціонуючих фінансових ринків.

На думку М. Єрмошенка, фінансова безпека – ключовий елемент економічної безпеки, оскільки фінанси складають основу економіки та виконують ролі крові у фінансовій системі окремої держави. Забезпечення фінансової безпеки завжди актуальне питання для держави, оскільки вона стосується не лише держави і суспільства в цілому, а й кожного його представника [23, с. 76].

Ігнорування загроз фінансовій безпеці може мати фатальні наслідки у вигляді втрати життєздатності економіки держави і як наслідок втрати нею економічного суверенітету. Фінансова безпека досить складне і дискусійне поняття, яке одночасно є і наче б то чітко зрозумілим, а з іншого зрозумілим невичерпно.

На думку В. Шлемко, фінансова безпека це збалансованість, стійкість до всіх різновидів впливів, можливість дієвого функціонування вітчизняної економічної системи в таких галузях як:

- фінансова;
- грошово-кредитна;
- валютна;
- банківська;

- бюджетна;
- податкова;
- та інші суміжні галузі [24, с. 42].

Найбільший дестабілізуючий вплив на стабільність національної фінансової безпеки здійснюють внутрішні загрози, а тому більшість вчених у своїх дослідженнях зосереджуються саме на них. Безпечний стан фінансової системи держави має характеризуватися такими ознаками як:

- збалансованість;
- стійкість щодо дестабілізуючого впливу на неї різноманітних факторів як внутрішнього, так і зовнішнього впливу;
- можливість системи забезпечувати економічне зростання;
- гарантування системою стабільності економіки держави в цілому.

У Концепції економічної безпеки споживчої кооперації України, що затверджена Радою центральної спілки споживчих товариств України згідно постанови від 12.11.2008, економічна безпека визначена як стан захищеності суб'єктів господарювання від негативного впливу як внутрішніх, так і зовнішніх загроз, а також факторів дестабілізуючого характеру, що забезпечує стійку можливість реалізації суб'єктами господарювання власних інтересів та цілей їх статутної діяльності [25, с. 28].

На думку О. Барановського, фінансову безпеку доцільно розглядати як рівень забезпеченості громадянина, його домашнього господарства, а також підприємств, адміністративно-територіальних одиниць, держави в цілому чи окремим наддержавних утворень фінансовими ресурсами, що є достатніми для задоволення їх потреб та виконання взятих на себе зобов'язань. Рівень фінансової безпеки прямо визначається рівнем існуючої фінансової незалежності, що визначається такими складовими як:

- розмір зовнішньої допомоги державному бюджету;
- обсяг іноземних інвестицій у економіку [26].

На думку А. Полторака, сутність фінансової безпеки доцільно розкривати виходячи з типу суспільних відносин, що при цьому мають місце. Такі відносини

складаються між державою та окремими суб'єктами соціально-економічної сфери [27, с. 32].

Узагальнюючи проаналізовані поняття, під фінансовою безпекою необхідно розглядати стан захищеності інтересів фінансового характеру, що існують на всіх можливих рівнях фінансових відносин, а також відображають рівень фінансової незалежності, стійкість цієї системи щодо впливу на неї дестабілізуючих факторів, можливість сталого функціонування економічної системи і її зростання.

Ознаками фінансової безпеки держави:

- забезпечує захист національних інтересів у відповідній сфері;
- є запорукою стійкості цієї системи;
- характеризується можливістю відтворення;
- здійснює вплив на економічну систему в цілому.

Думки щодо проведення класифікації існуючих загроз національній безпеці у різних вчених різняться. Найбільш об'єктивним критерієм проведення такої класифікації є джерело виникнення загроз на такі як:

- зовнішні;
- внутрішні.

Рівень небезпечності дозволяє їх поділити на:

- існуючі;
- очікувані.

До внутрішніх загроз варто віднести такі як:

- дефіцит бюджету;
- неефективність податкової політики;
- низький контроль за рівнем виконання бюджету;
- надмірно високу інфляцію;
- високий рівень внутрішньої заборгованості;
- нестабільність курсу національної валюти;
- нерозвиненість національного фінансового ринку;
- низький рівень інвестицій у національну економіку;

- брак золотовалютних резервів;
- слабкий рівень розвитку кредитної системи;
- високий рівень тіньової економіки;
- високі витрати на ведення військових дій;
- та інші.

До зовнішніх факторів ризику доцільно віднести наступні:

- збільшення рівня зовнішньої заборгованості;
- недостатній рівень присутності держави на закордонних фінансових ринках;
- слабкі темпи розвитку вітчизняної фінансової інфраструктури;
- зовнішня військова агресія;
- та інші.

Ключовими проблемами національної фінансової системи традиційно розглядаються розбалансування фінансів, а також брак бюджетних коштів, що вказує на невідповідність фінансових можливостей держави взятим на себе фінансовим зобов'язанням. Зовнішні надходження до національної економіки звичайно ж важливі, але більшість з них є кредитними, а тому провокують необхідність в позиках і в подальшому, а це в свою чергу впливається у такі негативні наслідки як:

- обслуговування взятих на себе боргових зобов'язань;
- погіршення рівня матеріального забезпечення населення;
- дискредитація держави в очах кредиторів;
- збільшення кредитних ставок;
- обмеженість фінансового суверенітету;
- ризик дефолту в економіці [28, с. 274].

В реаліях сьогоденішнього воєнного існування значні збитки заподіяні бойовими діями, знищення великої частини енергетики та при цьому великі витрати держави на військові цілі зумовлюють залежність національної економіки від зовнішніх фінансових надходжень, а тому варто констатувати, що економічний суверенітет держави обмежується.

Аналізуючи різновиди зовнішніх запозичень держави, варто віддавати перевагу більш тривалим, оскільки позики на короткий час спричинює стан невизначеності щодо можливості впоратися з взятими фінансовими зобов'язаннями. Участь у зовнішньому кредитуванні як правило приймають різноманітні міжнародні організації, в тому числі й міжурядового характеру, які і здійснюють фактичне обмеження економічного суверенітету держави висуваючи як умови подальшого кредитування, обслуговування кредитних зобов'язань чи їх погашення на пільгових умовах власні програми, меморандуми.

Проблематичним внутрішнім фактором залишається інфляція, що формується з таких причин як:

- неврівноваженість економічної системи;
- зниження рівня виробництва;
- зменшення обсягу товарного забезпечення маси грошей;
- розгортання військових дій;
- збільшення обсягу кредитних зобов'язань [29, с. 28].

Наступним важливим негативним фактором є інфляція та рівень конвертованості вітчизняної валюти, оскільки ці показники мають прямий вплив на:

- торгівельний баланс;
- платіжний баланс;
- обсяг зовнішніх боргів;
- та інше.

Дієвим способом боротьби з інфляцією є підвищення якості нормативно-правового валютного регулювання з метою:

- об'єктивності державної валютної політики;
- збалансування попиту і пропозиції на іноземну валюту;
- врівноваження торгового рахунку і балансу;
- підвищення рівня конкурентоспроможності національних товарів;
- збільшення валютних резервів.

Суттєву фінансову небезпеку несе в собі фінансування іноземних економік внаслідок виводу іноземної валюти з вітчизняної економіки – від'ємне сальдо, що виникає внаслідок:

- низького рівня конкурентоспроможності вітчизняних товарів;
- браку енергетичних ресурсів;
- відсутність стимулів для здійснення експорту товарів [30].

Підсумовуючи викладене варто відмітити, що для забезпечення фінансової безпеки держава має формувати належне економічне середовище та розвивати інвестиційне середовище. Такий підхід передбачає реалізацію низки комплексних заходів на всіх рівнях функціонування вітчизняної економіки і злагодженої роботи всіх уповноважених органів публічної влади.

2.2. Правове забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнного стану

Воєнний стан в Україні призвів до багатьох негативних наслідків для економіки, які можна згрупувати таким чином:

- втрати ресурсів:
 - а) матеріальних;
 - б) трудових;
 - в) фінансових;
- переформатування виробництва;
- спад приватного виробництва.

Сучасний стан національної економіки фактично свідчить про її спрямованість на вирішення таких завдань як:

- фінансового забезпечення військових формувань;
- матеріальне-забезпечення ведення військових дій;
- забезпечення продовольством населення та військових формувань;
- реалізацію медичної функції;
- виконання соціальних обов'язків перед цивільним населенням та військовослужбовцями.

Безперечно, що такі напрямки фінансування є виправданими, оскільки від них залежить можливість існування держави в подальшому, а не тільки безпека її фінансової сфери.

Державне та приватне будівництво здебільшого забезпечується такими складовими фінансової безпеки як:

- бюджетний процес;
- банківська система;
- податкова політика;
- фінансування приватного підприємництва [31].

Вже у 2022 році національний бюджет був суттєво переформатований під потреби війни в частині надходжень і витрат. Згідно чинного законодавства бюджетний процес чітко врегульований, а Державний бюджет України затверджується парламентом, шляхом ухвалення окремого закону. Подальше правове регулювання виконання державного бюджету здійснюється комплексно як шляхом ухвалення парламентом окремих законів про внесення змін до закону про державний бюджет на відповідний рік, так і ухваленням урядом підзаконних нормативно-правових актів спрямованих на його виконання в межах наданих повноважень.

Традиційними основними джерелами надходжень до національного бюджету були:

- доходи від продажу на зовнішніх ринках аграрної продукції;
- реалізація на зовнішніх ринках металургійного виробництва;
- доходи від розвитку ІТ-технологій;
- податки сплачені приватними підприємцями [32].

Безперечно розгортання воєнних дій негативно відобразилося на всіх джерелах фінансових надходжень. Аналіз правового регулювання фінансового забезпечення за 2022 та 2023 роки дає підстави визначити наступні зміни бюджетного процесу:

- використовувалася спрощена система виконання бюджетних зобов'язань з метою перепрофілювання бюджетних коштів з метою забезпечення

фінансування національної оборони та галузей промисловості, що її підтримують. Спрощена система передбачала, що на рівні місцевих бюджетів виключно необхідність у прийнятті місцевими радами рішень про перерозподіл коштів, а такі повноваження надано право реалізовувати самостійно місцевим військовим адміністраціям. Зокрема урядом надано дозвіл на здійснення наступних дій за спрощеною системою:

- а) внесення змін до місцевих бюджетів;
 - б) здійснення перерозподілу коштів місцевих бюджетів;
 - в) використання бюджетних коштів для фінансування бюджетних програм;
 - г) здійснення переведення коштів з місцевих бюджетів до державного для витрат на цілі оборони;
 - д) зменшення одним видатків і одночасне збільшення інших.
- відмінено застосування ст. 55 Бюджетного кодексу України щодо здійснення передачі коштів між бюджетами шляхом укладення договорів;
 - припинено практику здійснення реверсних дотацій державного бюджету з місцевих, а саме тих територій, що були окуповані;
 - призупинено реалізацію контрольних заходів за станом виконання бюджетів;
 - надано право місцевим державним адміністраціям та місцевим радам ухвалювати рішення про використання 1% коштів резервного фонду бюджету [33].

Сутність наведених змін підтверджує розширення фінансових, бюджетних повноважень місцевих органів публічної влади, а також обмеження контрольних заходів за станом виконання бюджетів.

Особливості правового регулювання обігу грошей визначено Радою Національного банку України, що обумовлено потребою зберегти фінансову незалежність. Так, Національному банку України надано наступні права:

- відійти від використання традиційних ринкових монетарних інструментів – облікової ставки, що був ключовим засобом ведення монетарної політики. Натомість дозволено застосовувати інші інструменти, зокрема валютні

інтервенції з метою гарантування сталого характеру грошового обігу та стримування рівня інфляції;

- дозволено здійснювати купівлю цінних паперів Кабінету Міністрів України безпосередньо на первинному ринку, щоб забезпечити підтримку бюджету;

- покладено обов'язок більш тісно взаємодіяти з урядом для стимулювання іноземних інвестицій.

Крім того, в 2022 році серед невідкладних заходів стабілізації фінансової системи стало й спрощення ведення бізнесу. Так, звільнено підприємців від сплати таких податків як:

- за землю;
- екологічного;
- на нерухоме майно;
- єдиного соціального внеску для певної категорії підприємців;
- припинено проведення податкових перевірок;
- змінено розміри акцизних зборів, а саме відбулася їх диференціація;
- звільнено від сплати рентної плати за видобуток природного газу [34].

З метою усунення наслідків воєнної агресії проти України у 2023 році в межах державного бюджету сформовано спеціальний фонд ліквідації наслідків збройної агресії Російської Федерації. Розпорядником коштів цього фонду визначено уряд, але відповідні рішення про виділення коштів мають увалюватися за погодженням з бюджетним комітетом парламентом. Напрямами фінансування фонду є наступні:

- здійснення нового будівництва;
- ремонт і реставрація будівель громадського призначення;
- відновлення об'єктів критичної інфраструктури;
- купівлю об'єктів нерухомості;
- здійснення виплат внутрішньо переміщеним особам.

Контроль за раціональним використанням коштів фонду здійснює Державна казначейська служба та щомісячно звітує про результати такого контролю одночасно:

- Верховній Раді України;
- Президенту України;
- Кабінету Міністрів України;
- Рахунковій палаті;
- Міністру фінансів.

Аналіз бюджетного періоду за 2022 та 2023 роки свідчить, що ключовою загрозою фінансовій безпеці залишається брак надходження коштів, а разом з тим видатки з державного бюджету невинно збільшуються. Фактично половину державного бюджету за 2023 рік витрачена на військові потреби, а всі соціальні зобов'язання держави профінансовані із обсягу зовнішніх надходжень.

Умовами подальшого фінансування України з боку Міжнародного валютного фонду були наступні:

- зменшити рівень оплати праці державних як засіб збереження коштів державного бюджету;
- не використання емісії як способу наповнення бюджету;
- прозоре управління зборами податків.

З метою виконання висунутих вимог та отримання фінансування нашою державою скеровано меморандум до Міжнародного валютного фонду в якому прийнято на себе зобов'язання щодо виконати вказані вимоги. 01.07.2023 внесено зміни до національного законодавства, що стосувалися:

- відміни припинення проведення податкових перевірок;
- скасовано 2% ставку єдиного податку для підприємців, що використовують спрощену систему оподаткування;
- скасовано більшість податкових пільг, що проаналізовано вище у даному підрозділі роботи;
- зобов'язано підприємців використовувати реєстратори проведення розрахункових операцій під час здійснення роздрібної торгівлі;

- відновлено правові норми, що передбачали відповідальність за недотримання обов'язку використання вище вказаних реєстраторів.

Умови воєнного стану викликали об'єктивну потребу розширити повноваження окремих органів публічної влади, що наділені повноваженнями у фінансовій сфері. Законом про внесення змін до Бюджетного кодексу України від 15.03.2022 надано наступні додаткові повноваження тимчасового характеру таким суб'єктам як:

- Міністру фінансів з метою виконання рішень уряду залучати на договірній основі позики від іноземних держав, міжнародних фінансових інституцій;

- Кабінету Міністрів України дозволено ухвалювати рішення про зменшення видатків і їх передання до резервного фонду бюджету з метою подальшого фінансування організації відсічі збройній агресії, але виключно за погодженням з главою держави як Верховним головнокомандувачем [35, с. 12].

Розширено повноваження Державної казначейської служби України:

- надано право здійснювати акумулювання та облік коштів місцевих бюджетів, що входять як у загальні, так і спеціальні фонди;

- здійснювати збереження залишків коштів місцевих бюджетів до часу ухвалення уповноваженими органами остаточних рішень про їх цільове спрямування.

Аналіз вищевказаних вжитих заходів державою дозволяє стверджувати, що не зважаючи на військову агресію держава намагається в деякій мірі реалізовувати затверджену урядом Стратегію розвитку фінансового сектору строком до 2025 року. Провідною ціллю цієї стратегії є розвиток національного фінансового ринку із врахуванням дієвих міжнародних практик та зобов'язань, що випливають з Угоди про асоціацію з Європейським союзом. Безперечно війна зумовила внесення суттєвих змін до вказаного документу у 2023 році, а саме його доповнено планом відновлення держави. На фінансовий сектор національної економіки покладається відповідальна роль рушійної сили стабільного розвитку держави, дієвого розподілу фінансів у національній економіці.

Ключовими завданнями зазначеної стратегії є:

- формування умов для розвитку фінансової системи;
- забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів фінансової системи;
- адаптувати вітчизняний фінансовий ринок до європейських стандартів;
- забезпечити потреби споживачі новими послугами фінансового характеру;
- збільшити строк використання фінансових ресурсів;
- зменшити вартість фінансових ресурсів;
- лібералізувати доступ до таких ресурсів [36, с 22].

На забезпечення фінансової безпеки спрямовано широкое коло підзаконних нормативно-правових актів.

09 квітня 2022 року Кабінет Міністрів України у котре вніс зміни до Порядку виконання повноважень ДКС України в особливому режимі в умовах воєнного стану. Ухвалена урядом України Постанова надає ДКС України та його територіальним органам можливість в особливому режимі в умовах воєнного стану здійснювати пріоритетні видатки бюджетів. Даним актом також передбачено зменшення відсотка доходів місцевих бюджетів, який буде спрямовуватимуться на погашення короткострокових позик а також розширення переліку видатків другої черги, за якими здійснюються платежі за дорученнями клієнтів.

Крім того, правову основу аналізованого регулювання складає указ президента № 392 від 14.09.2020 «Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» [42]. У вступних положеннях до стратегії визначено, що упродовж останнього десятиріччя економічна ситуації в країні характеризувалася як незадовільна, а періодично існували підстави її розцінювати як критичну у зв'язку з дефіцитом державного бюджету, а також такими викликами як:

- не належний рівень бюджетної дисциплінованості;
- низький рівень фінансової інклюзії;
- дефіцит бюджету, що зумовлює необхідність зовнішніх позик;
- тіньова економіка, рівень якої занадто високий;

- поширеність протиправного імпорту та контрабанди і як наслідок спричинення бюджетних втрат;

- низький рівень застосування довгострокового кредитування;
- несталість податкової політики;
- тягар пенсійного фінансування з огляду на негативні демографічні явища;
- та інші.

Викликами у сфері забезпечення виробничої безпеки визначено наступні:

- зменшення виробничого потенціалу внаслідок війни та окупації територій;
- незавершеність виробничих ланцюгів;
- не достатній рівень запровадження у виробництво передових технологій;
- зниження рівня індустріалізації національної економіки;
- не належний стан об'єктів інфраструктури;
- та інші.

У 2019 та у 2020 рока безпека у зовнішньо-економічній сфері мала критичний рівень небезпечності, що обумовлювалося не конкуренто спроможністю національного виробництва та веденням гібридної війни проти нашої держави. Основними викликами у цій сфері визначено:

- значну долю зовнішньої торгівлі з Росією;
- високий рівень експорту сировини з одночасно високим рівнем імпорту технологій;
- залежність економіки від імпорту;
- інші.

Ключовими завданнями у аналізованій сфері визначено наступні:

- підвищення стійкості національної економіки існуючим загрозам у всіх сферах;

- збереження існуючих та розвиток потенційних потужностей, виходячи зі змісту указу президента № 722/2019 від 30.09.2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [43];

- забезпечення економічного суверенітету та можливості захисту власних економічних інтересів.

Стратегією комплексно визначено конкретні заходи спрямовані на протидію існуючим загрозам у виробничій, фінансовій, зовнішньоекономічній, інвестиційній, інноваційній, макроекономічній сферах, а також механізм їх реалізації.

Ця стратегія покликана забезпечити економічну безпеку для захисту економічних інтересів, шляхом підвищення рівня конкурентоспроможності, розвитку ринкової економіки, досягнення визначених цілей сталого розвитку.

Підсумовуючи викладене доцільно зауважити, що розгортання війни на території України виключно негативно відбивається на економіці в цілому і на реалізації стратегії розвитку фінансового сектору зокрема, але разом з тим, уповноваженими органами державної влади вживаються всі необхідні і доцільні заходи, щоб відхилення від виконання запланованих заходів у фінансовій сфері зменшити. Фінансовий сектор постійно адаптується під нові умови воєнного функціонування, а підтвердження цього є наприклад відновлення роботи банків в деокупованих населених пунктах Харківської і Херсонської областей у 2023 році у досить короткі строки. В цілому війну ґрунтовано варто розглядати як суттєвий фінансовий ризик, що зумовлює збільшення витрат і потребу у дотаціях бюджету, що має кінцевим наслідком необхідність виконання висунутих умови міжнародними кредиторами, а такий стан речей є безперечно інструментом обмеження національного економічного суверенітету.

2.3. Забезпечення інформаційної безпеки у фінансовій сфері як елемент економічної безпеки держави

Ключовими нормативно-правовими актами, якими врегульовані основні напрямки діяльності держави у всіх сферах національної безпеки є наступні:

- Конституція України;
- чинні міжнародно-правові договори;

- закони України, зокрема центральний закон «Про забезпечення національної безпеки України»;

- підзаконними нормативно-правовими актами, які в реаліях сьогодення в більшості випадків представлені указами глави держави, які вводять в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України. Напрямки діяльності держави у аналізованій сфері обумовлюються відповідною метою, яка представлена таким чином:

- забезпечення оборони нашої держави;
- гарантування воєнної безпеки;
- охорона суверенітету та територіальної цілісності;
- реалізація курсу на інтеграцію у загальноєвропейський простір безпеки;
- вступ до складу Північноатлантичного альянсу;
- участь у спільних заходах з іншими міжнародними суб'єктами у забезпечення безпеки та миру у світі [37, с. 15].

Варто відмітити, що напрямки діяльності обумовлюються ще цінностями держави визначені чинним законодавством. Так, аналізовані напрямки діяльності держави доцільно розглядати у окремих сферах, зокрема: у економічній:

- а) боротьба з тіньовою економікою;
- б) контроль за наповненням та використанням державного бюджету;
- в) вжиття заходів з метою забезпечення захисту національного товаровиробника;
- г) вжиття заходів боротьби з метою ліквідації незаконних різновидів господарської діяльності

Згідно указу президента «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» визначено наступні пріоритетні напрямки діяльності держави у інформаційній сфері:

- захист власного інформаційного простору;

- боротьба із здійсненням інформаційних дискримінаційних заходів проти України;

- запровадження ефективних заходів роботи з інформацією.

Крім того у змісті вище вказаної стратегії визначено недоліки організації безпеки у інформаційній сфері, а саме:

- обмеженість проведення нашою державою принципу єдиної інформаційної політики у всіх сферах життєдіяльності;

- слабкий рівень розвитку інформаційної інфраструктури;

- недостатній рівень розвитку стратегічних комунікацій;

- недостатня ефективність діяльності уповноважених у аналізованій сфері державних органів [38].

Безпосередньо відносини у сфері організації інформаційної безпеки врегульовано указом президента № 685/2021 від 28.12.2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15.10.2021 року «Про стратегію інформаційної безпеки». Цілями документу визначено наступні:

- посилення безпеки у відповідному напрямку;

- посилення цього різновиду безпеки шляхом соціальними, політичними засобами для досягнення стабільності;

- підвищення рівня обороноздатності держави [39].

Цей різновид безпеки є складовою загальнонаціональної безпеки, що спрямований на захист тих же цінностей, що й інші сфери забезпечення безпеки в контексті можливостей збирання, зберігання та використання інформації, забезпечення доступу виключно до об'єктивної інформації. Ця система представлена системою захисту, а також здійснення протидії існуючим загрозам, що можуть настати внаслідок поширенні інформації недостовірного характеру, а також пропаганди, протиправного поширення інформації.

До ключових викликів глобального характеру у інформаційній сфері є ведення пропаганди серед населення з метою корекції думки щодо вірності зовнішньо політичного стратегічного курсу України, а також підривна діяльність

відносно органів державної влади серед населення. Мета стратегії викладена шляхом досягнення таких завдань:

- здійснення протидії інформаційним операціям;
- припинення та унеможливлення поширення дезінформації;
- створення умов для розвитку національної культури;
- закріплення національної автентичності;
- підвищення рівня медіаобізнаності населення та інформаційної культури;
- організація реінтеграції інформаційного характеру громадян, що мешкають на окупованих та прилеглих до них територіях;
- формування дієвою системи стратегічних комунікацій;
- генезис суспільства інформаційного типу.

Реалізація стратегії покладається на такі уповноважені органи як:

- уряд;
- Центр протидії дезінформації;
- центральний орган виконавчої влади, що виконує даний напрямок діяльності;
- Міністерство оборони України;
- Служба безпеки України та інші [40, с. 302].

Сукупність безпекових заходів у інформаційній сфері переслідує такі цілі:

- забезпечення функціонування захищеного інформаційного простору;
- ефективну боротьбу з поширення протиправного контенту;
- підвищення рівня інформаційної грамотності;
- розвиток національної інформаційної культури;
- утвердження та розвиток сталого інформаційного суспільства.

Стратегія національної економічної безпеки закріплена указом президента № 347/2021 від 11.08.2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року» [41].

Інформаційна політика держави є одним із напрямків забезпечення фінансової безпеки держави. Організація інформаційної безпеки покликана забезпечити:

- захист інтересів фізичних осіб, суб'єктів господарювання у сфері господарської діяльності;
- захист власне держави у інформаційному просторі;
- формувати інформаційно стійке суспільство;
- активно протистояти всім викликам і загрозам.

Забезпечення національної безпеки носить комплексний характер і реалізується одночасно у декількох визначених законодавством напрямках. Всі сфери національної безпеки перебувають у тісному зв'язку між собою, такий зв'язок простежується і між інформаційною, економічною безпекою, а також складовою останньої фінансовою безпекою. Ігнорування реалізації безпекових заходів у будь-якій з аналізованих сфер безумовно негативно відобразиться й на інших сферах. Забезпечення фінансової безпеки безумно передбачає й захист фінансової інформації, недопущення її спотворення, несанкціонованого доступу до неї, а також використання в цілях дискредитації публічної влади, пропаганди, порушення гарантованих прав і інтересів фінансово-економічного характеру суб'єктам права.

РОЗДІЛ III « НАПРЯМКИ ПОСИЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ГАРАНТІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ»

3.1. Використання інформаційних технологій у забезпеченні фінансової безпеки держави

Ключовим елементом сучасного дієвого захисту національного інформаційного простору є провідні інформаційні технології та програмне забезпечення. Незабезпечення належного рівня захисту фінансової інформації має наслідок її несанкціоноване поширення, що в свою чергу призводить до зниження конкурентоспроможності національних товарів, а також спаду економічного росту.

Причинами низького рівня інформатизації національної економіки варто виділити такі як:

- брак коштів;
- потребу проведення реструктуризації вітчизняної економіки;
- не системний характер проведення інноваційної політики;
- брак інвестицій;
- абстрактність визначення пріоритетних напрямків розвитку економіки;
- розгортання війни на території держави.

Наслідками наведених явищ і процесів стає технологічна відсталість вітчизняної економіки, а також застарілість технологічних процесів, що використовуються на виробництві. Одним з фундаментальних секторів української економіки завжди розглядається сільське господарство, а тому доцільно в першу чергу розпочати масове використання новітніх інформаційних технологій у цій сфері. Більш того, саме ця сфера вважається однією з найбільш перспективних як у теперішній час, так і в майбутньому [44, с. 42].

Використання новітніх інформаційних технологій є своєрідним викликом для господарюючих суб'єктів, оскільки потребує суттєвих фінансових вкладень. Рішення про вкладення коштів в інноваційні продукти безперечно можна назвати стратегічним.

Цифровізація ведення підприємництва є своєрідним способом підвищення конкурентоспроможності. Сучасними тенденціями є активізація використання штучного інтелекту, а також використання машинного навчання, що забезпечування аналіз великого обсягу інформації за досить стислі строки та виявлення очікуваних ризиків.

Використання новітнього програмного забезпечення часто називають цифровою трансформацією. У Європейському союзі вже тривалий час відбуваються неофіційні змагання між державами-членами щодо отримання першості в сфері застосування сучасних інформаційних технологій. Безперечно така стратегічна ціль постане і перед Україною після завершення війни й початку відбудовного періоду.

Перевагами використання аналізованих технологій є наступні:

- формуються глибші можливості для ведення підприємництва;
- відбувається автоматизація процесів управління, що в свою чергу позитивно впливає на ефективність підприємництва.

Перелік новітніх інформаційних технологій, що передбачають використання комп'ютерної техніки з програмним забезпеченням на даний час постійно розширюється, але разом з тим варто виділити найбільш поширені у використанні:

- штучний інтелект;
- хмарні технології;
- великі масиви даних;
- автоматизоване навчання.

Так, штучний інтелект досить часто використовують чат-боти з метою надання типових консультацій власним клієнтам. Що ж до хмарних технологій, то останні забезпечують наприклад досить швидку передачу інформації, а також здійснення розрахунків [45, с. 92].

Європейським парламентом розроблено та ухвалено чіткий план заходів, щодо впровадження цифровізації господарюючих суб'єктів у спільному рішенні з Радою Європи 2022/2481 від 14 лютого 2022 року, яким затверджено

програмний документ «2030 Цифровий компас: європейський шлях до Цифрового десятиліття».

Покращення якості фінансової безпеки держави та суб'єктів господарювання стоїть досить гостро з урахування розгортання війни, бюджетним дефіцитом. Новітні інформаційні технології є одним з дієвих засобів покращення стану захищеності фінансової інформації, в тому числі, що має важливе значення для національної безпеки.

3.2. Реалізація інформаційної політики як інструмент посилення фінансової безпеки держави

Розвиток інформаційних технологій автоматично не призводить до підвищення рівня інформаційної освідченості населення, а тому одночасно з таким розвитком підвищується і рівень ризику протиправного масового впливу на суспільну думку у суб'єктивних цілях. Фактично такий виклик стосується і інформаційної, і загальної національної безпеки.

Засади політики держави у інформаційній сфері впливають зі змісту закону «Про інформацію», де зокрема гарантовано кожному рівні можливості роботи з інформацією, а також закладено пріоритетність розвитку суспільства інформаційного типу, використання типу електронного урядування [46].

Інформатизація економічної сфери та використання сучасних технологій обміну інформацією однозначно має значні позивні характеристики особливо в соціально-економічній сфері, але одночасно формуються умови поширення кіберзлочинності. Найбільш гостро на сьогоднішній день стоїть проблема вчинення шахрайських дій в Інтернеті. З наведеного, пріоритетним напрямком правоохоронної публічної інформаційної політики є запобігання таким кримінальним правопорушенням, що є засобом забезпечення фінансової безпеки.

Сучасний рівень інформатизації з урахуванням доступності глобальної мережі обміну інформацією вказують про те, що роль інформаційної безпеки в контексті фінансової безпеки в тому числі і в цілому національної безпеки

зростає. Фактично інформацію доцільно розглядати як ресурс стратегічного значення, а чим вищий ступінь його захисту, тим вищий і рівень забезпечення безпеки всієї держави та інших суб'єктів прав. В аналізованому контекст варто згадати досить слушну позицію Р. Ніксона, який наполягав на тому, що вигідніше вкласти один долар в пропаганду, а ніж десять доларів у виробництво зброї. Такий підхід колишній президент Сполучених Штатів Америки пояснював тим, що пропаганда безперервно працює і вкладений долар точно буде окуплений, а вірогідність використання виготовленої зброї досить сумнівна [47, с. 58].

До ключових завдань ведення інформаційної політики необхідно віднести наступні:

- формування високорозвиненого інформаційного середовища;
- підвищення рівня ефективності використання національних інформаційних ресурсів;
- захист інформаційної інфраструктури і стимулювання її подальшого розвитку.

Всі загрози інформаційного характеру теоретично доцільно розділити на два наступні різновиди:

- загрози, що випливають із власне інформації, тобто їх виникнення є наслідком того, що інформація стала об'єктом протиправних дій;
- загрози, що формуються із ззовні, тобто стороння особа намагається заволодіти інформацією для її спотворення чи знищення.

З наведеного держава має в першу чергу протистояти таким проявам як:

- використанню неповної та спалюженої інформації;
- унеможливлення негативного впливу інформації;
- усувати чи навіть не допускати можливі негативні наслідки в результаті використання новітніх інформаційних технологій;
- фактів несанкціонованого використання інформації;
- порушення правил доступу до інформації конфіденційного характеру [48].

Закінчення війни на території України безумно стане стимулом розвитку всіх сфер національної економіки, в тому числі й активізуються процеси інформатизації, що в свою чергу зумовлюватиме ріст кіберзлочинності. Крім того, статистичні дані свідчать про високі показники України за рівнем здійснення кібератак, а це свідчить про слабкість інформаційного захисту, нерозвиненість кіберзахисту, відсутність «кібервійськ».

Підсумовуючи викладене доцільно визначити наступні такі перспективні напрямки подальшої національної інформаційної політики спрямованої на забезпечення фінансової безпеки як:

- розвиток інформаційної інфраструктури;
- забезпечення тісної взаємодії між правоохоронними органами та органами публічної адміністрації в сфері стратегічних комунікацій;
- гарантування суспільству доступу до об'єктивної інформації;
- підвищення рівня інформаційної культури суспільства.

ВИСНОВКИ

За результатом проведеного дослідження з урахуванням поставлених завдань робимо наступні висновки.

1. Найбільш поширеною формою гібридного протистояння є ведення інформаційної війни. Сутність такої війни полягає у формування та поширення заздалегідь підготовленої інформації з метою доведення її до відому населення та забезпечення ним його сприйняття і як наслідок формування певного ставлення у людини до певних явищ об'єктивної дійсності, політичних постатей, моделі ведення політики, тощо. Метою ведення такої війни є формування певного типу свідомості чи корекція існуючої свідомості, поглядів людини, соціальної групи, населення. Ключовим інструментом держави для впливу на забезпечення інформаційно, фінансової і в цілому національної безпеки є право, а саме врегулювання відносин, що складаються під час доступу, обробки і поширення інформації.
2. Наукові джерела не містять єдиного підходу до визначення інформаційної безпеки та загалом під нею розуміють стан захищеності її національних інтересів у інформаційній сфері, що визначається сукупністю збалансованих інтересів особи, суспільства і держави.
3. Дієвими методами забезпечення аналізованого різновиду безпеки, що на даний час широко практикуються наступні: організація антивірусного захисту електронних обчислювальних машин, комп'ютерного програмного забезпечення; перевірка носіїв інформації на предмет наявності зловмисних програм; використання програмного забезпечення, що виявляє та попереджає користувача про ризик вразливості відповідної мережі; використання засобів, що дозволяють ідентифікувати користувачів; використання шифрування інформації
4. Фінансова безпека – це захищеність фінансової системи держави від всіх типів загроз, що впливають на ефективність використання фінансових

ресурсів, тобто таке використання суперечить і інтересам людини, і держави. Забезпечення фінансової безпеки потребує злагодженої діяльності багатьох органів публічної адміністрації, а також ухваленні ними законних, об'єктивно необхідних рішень в оперативному порядку.

5. Метою такої безпеки варто визначити: гарантування державі вести суверенну фінансову політику; виконувати взяті на себе функції державою; підвищувати власний державний потенціал.
6. Забезпечення національної безпеки носить комплексний характер, а правові засади цього напрямку державної діяльності випливають з профільного закону, що проаналізований у відповідному підрозділі даної роботи. Важливими складовими національної безпеки є інформаційна та економічна безпека, що реалізуються державою, згідно проаналізованих у відповідному підрозділі роботи стратегій, які затверджені главою держави. Фінансова безпека є структурним елементом національної економічної безпеки. Всі наведені напрямки безпеки перебувають у взаємозв'язку і незабезпеченість будь-якого з них прямо негативно впливає на реалізацію інших складових.
7. В контексті розгортання війни на території України і майбутнього відбудовного періоду актуалізується питання фінансово-економічної стабільності держави. В таких умовах існуючий рівень фінансової безпеки прямо впливає на обсяги зовнішніх запозичень, інвестиційну привабливість та стійкість фінансової системи. Використання сучасних інформаційних технологій у економічній сфері є ознакою сталого розвитку, що відповідає європейським стандартам. Вказані технології дозволяють швидше здійснювати обмін інформацією, а отже і оперативно виявляти загрози фінансово-економічній безпеці та вживати необхідних заходів з метою їх недопущення чи усунення.

Отже, значення інформаційної політики у забезпеченні фінансової безпеки досить актуальне, оскільки вдале її здійснення унеможливорює завдання шкоди охоронюваним інтересам, деформації свідомості людини і її поведінці. Майбутнє

посилення інформатизації безумовно збільшить вплив інформації як інструменту для забезпечення фінансової безпеки, але водночас і відкриє додаткові можливості для використання інформації як засобу руйнівного впливу на фінансову безпеку. В таких умовах держава вимушена одночасно і гарантувати людині право на інформацію, але досить чітко окреслювати можливі межі його реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шопіна І.М., Гушин О. О. Актуальні проблеми сучасного стану розвитку воєнного (військового) права як науки і навчальної дисципліни. Форум права: електрон. наук.фахове вид. 2017. № 2. С. 144– 148.
2. Павленко Д.Г., Семнюк Ю.В., Лисецький Ю.М. Національна безпека: поняття, складники, чинники впливу. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. 2021. № 32. С. 102 – 107.
3. Білий В.І., Михальчук В.М. Основні напрямки забезпечення національної безпеки держави, URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7589&i=14> (дата звернення: 09.10.2024).
4. Шевченко М.М., Зозуля О.С. Системи забезпечення національної безпеки адаптивного та креативного типів: порівняльного аналізу. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 16. С. 125 -130.
5. Лисецький Ю.М., Семенюк Ю.В., Павленко Д.Г. Аналіз чинників, що впливають на систему забезпечення національної безпеки України в умовах гібридної війни. Вісник воєнної розвідки. 2020. № 60. С. 99–103.
6. Козакова Л.О. Національна безпека держави: понятійно-категорійний апарат. Регіональні студії. 2021. № 24. С. 128 – 132.
7. Дзьобаня О.П. Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади: монографія. Харків : Право, 2021. 776 с.
8. Доронін І. М. Національна безпека України в інформаційну епоху: теоретико-правове дослідження: Дис. ...докт.юрид.наук: 12.00.01. Київ, 2020. 539 с.
9. Дзьобань О.П. Національна безпека в умовах соціальних трансформацій (теоретико-методологічний аналіз). Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук: 21.03.01. Київ, 2005. 134 с.
10. Онопрієнко С.Г. Методологічні засади дослідження інформаційної безпеки у науці права національної безпеки та військового права, URL:

<https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/03/34.pdf> (дата звернення: 09.10.2024).

11. Перуп Т.В. Методологічні засади дослідження механізму забезпечення інформаційної безпеки в Україні. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodologichni-zasadi-doslidzhennya-mehanizmu-zabezpechennya-informatsiynoyi-bezpeki-v-ukrayini/viewer> (дата звернення: 10.10.2024).

12. Арістова І. В. Методологія науки «інформаційне право». IT-право: проблеми і перспективи розвитку в Україні: збірник матеріалів науково-практичної конференції, Львів, 18 листопада 2016 р. Львів, 2016. С. 11–18.

13. Довгань О.Д., Ткачук Т. Ю. Правове забезпечення інформаційної безпеки держави як підгалузь інформаційного права: теоретичний дискурс. Інформація і право. 2018. No 2. С. 73–85.

14. Перун Т.С. Адміністративно-правовий механізм забезпечення інформаційної безпеки в Україні : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2019. 268 с.

15. Ткачук Т.Ю. Сучасні загрози інформаційній безпеці держави: теоретико-правовий аналіз. Підприємництво, господарство і право. 2017. No 10. С. 182–186.

16. Архипов О.О. Особливості розуміння понять «інформаційна безпека» та «безпека інформації», URL: https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/st-14_AA_Osoblivosti-rozuminnya-IB_BI.pdf (дата звернення: 10.01.2024).

17. Нашинець-Наумова А.Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання: монографія . – Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 168 с.

18. Паш Б.В. Основні інформаційної безпеки держави: постановка питання, URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/1.pdf> (дата звернення: 10.10.2024).

19. Мелих О.Л. Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення, URL:

http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/11687/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%202013_1.pdf (дата звернення: 10.10.2024).

20. Лисяк Л.В., Подлужна Я.Ю. Сучасний стан та основні проблеми фінансової безпеки України. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4690> (дата звернення: 10.10.2024).

21. Бригінець О.О. Особливості формування механізму правового забезпечення фінансової безпеки України. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2016. № 837. С. 36–41

22. Гапонюк О.І. Фінансова безпека держави та шляхи її забезпечення. Вісник Приазовського державного технічного університету. 2014. №. 27. С. 81–85.

23. Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : наук. моногр. – К. : Національна академія управління, 2010. – 232 с.

24. Койло В.В. Теоретико-методологічні підходи до оцінки поняття фінансової безпеки в умовах зростання загроз країні. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. № 23. С. 38 – 43.

25. Михайлюк В.В. Еволюція поняття фінансова безпека держави в глобальних умовах розвитку. Ефективна економіка. 2014. № 9. С. 25 – 31.

26. Барановський О.І. Банківська безпека: проблема виміру, URL: http://eip.org.ua/docs/EP_06_1_07_uk.pdf (дата звернення: 10.10.2024).

27. Полторак А.С. Теоретична концептуалізація фінансової безпеки держави. Фінансовий простір. 2020. № 4. С. 27 – 41.

28. Підхомний О. М. Фінансова безпека України: методологія аналізу та стратегічні орієнтири: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.08. Львів, 2015. 455 с.

29. Пасінович І.І., Гутак В.М. Фінансова безпека як складова економічної та корпоративної безпеки: теоретичний аспект. Економіка та суспільство. 2023. № 58. С. 56 - 62

30. Сніщенко Р.Г. Основні аспекти забезпечення фінансової безпеки держави як регулятора фінансового ринку. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2017/9.pdf (дата звернення: 10.10.2024).
31. Коробцова Д.В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану, URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261779/258188> (дата звернення: 10.10.2024).
32. Будник Л.М., Ронська О.В. Лісецька Л.І. Фінансова безпека держави в умовах воєнного стану. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/77/1100.pdf> (дата звернення: 10.10.2024).
33. Бандурка О.М. Забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану, URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/783f280b-0657-48e3-94bf-0cd3f90e7443/content> (дата звернення: 10.10.2024).
34. Гончаренко О.Г. Актуальні внутрішні загрози фінансовій безпеці. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/29342/1/Vnukova.pdf> (дата звернення: 10.10.2024).
35. Олексюк М.М. Безпека держави в умовах воєнного стану (характеристика та особливості). Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія економічна). 2022. № 9. С 9–15.
36. Матвійчук В.І., Матушевський О.В. Формування фінансової безпеки суб'єкта господарювання в умовах воєнного стану. Економіка і управління. 2023. № 4. С. 18 – 24.
37. Подковенко Т.О. Національна безпека України: аксіологічний та правовий аспекти. Актуальні проблеми правознавства. 2021. № 1. С. 11 – 18.
38. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30.12.2021 «Про стратегію забезпечення державної безпеки: Указ Президента України № 56/2022 від 16.02.2022, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text> (дата звернення: 10.10.2024).
39. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15.10.2021 року «Про стратегію інформаційної безпеки»: Указ Президента

України № 685/2021 від 28.12.2021, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text> (дата звернення: 10.10.2024).

40. Мельниченко Б.Б. Організаційно-правові засади функціонування системи забезпечення національної безпеки. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 12. С. 301 – 304.

41. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року: Указ президента № 347/2021 від 11.08.2021: Указ Президента України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text> (дата звернення: 10.10.2024).

42. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни»: Указ Президента України № 392 від 14.09.2020, URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 10.10.2024).

43. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України № 722/2019 від 30.09.2019, URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення: 10.10.2024).

44. Неустроєв Ю.Г. Роль інформаційних технологій у забезпеченні економічної безпеки країни. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 8. С. 40 – 44.

45. Гнатенко В.С. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у забезпеченні економічної безпеки держави. Літопи Волині. 2020. № 22. С. 88 – 94.

46. Про інформацію: Закон України № 2657-XII від 02.10.1992, дата оновлення: 27.07.2023, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 10.10.2024).

47. Панченко О.А. Інформаційна безпека в контексті викликів і загроз національній безпеці. Державне управління та місцеве самоврядування. 2020. № 2. С. 57 – 63.

48. Захаркін О.О., Бойко А.В., Сокол Л.В. Цифрові технології та інструменти забезпечення фінансової безпеки. URL: file:///C:/Users/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D1%81/Downloads/08_02_10_2023_Zakharkin_Boiko_Sokol.pdf (дата звернення: 10.10.2024).

49. Мороз Н.С. Сутність інформації в контексті загальних принципів інформаційної безпеки. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/34610/1/22_137-142.pdf (дата звернення: 10.10.2024).

50. Онопрієнко С.Г. Методологічні засади дослідження інформаційної безпеки у науці права національної безпеки та військового права. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/255155/252250> (дата звернення: 10.10.2024).

